



ОДЫШОВ ДО ВІЧНОСТИ ҐАБРЬЄЛ ГАТТІНҐЕР-КЛЕБАШКО (1958 – 2016)

У віторок 26-го юла 2016-го р. по тяжкій хвороті вмер Ґабрьєл Гаттінґер-Клебашко, русинський поет, писатель, перекладатель, редактор, музикант, публіциста, культурный і політичний діятель.

Ґабрьєл Гаттінґер ся народив 30-го октовбра 1958-го року серед Земплінських гор в русиньскім селі Комлошка, єдним з невелі сел Мадярьска, в котрых іщі мож чути русиньскій язык. Учів ся в близкім Шаторалуйгелі і в Будапешті. У 80-ых роках 20-го стороча співав і грав на ґитарі в роковій ґрупі AGR+. Ёго політичне діяльство зачало уж в 1986-ім році, коли Русини были іщі выняты спід права в комуністичных державах. Прилучів ся у тім часі до новооснованого Народного округлого стола, де ся вели дискузії готовили закони про меншыны. Хоць був то час, коли комуністы явно не припущали єствованя Русинів, тогдышнє діяльство Гаттінґера было зачатком до того, жебы уж по революції 1989-го рока серед 13 народностных меншын офіціално узнаных в Мадярьску нашли ся і Русини. Ёго старостливостєв русиньскій язык і самы Русини вошли до мадярьского радія і телевизії.



Ґабрьєл Гаттінґер був лідром русиньского возроджіня в Мадярьску. В 1991-ім році був єдним з основателів першого русиньского общества в Мадярьску – Організації Русинів у Мадярьску (ОРРУМА). За недовгий час, в часі одбываня II-го Світового конґресу Русинів (СКР), котрый проходив в Криніці у 1993-ім році, ОРРУМА была прыята за члена СКР, а Гаттінґер ся став членом (даякий час і під-председом) Світової рады Русинів. Штири роки по прыятю до СКР Організація Русинів Мадярьска зорґанізовала IV-ый Світовый конґрес Русинів в Будапешті. Ґабрьєл Гаттінґер в роботах конґресу часто выступав із політичными проблемами, бо відів велику потребу політичної активности Русинів, як на домашнім, так і на міджінароднім ґрунті, але в тот час був єдним з немногих діятелів Світового конґресу Русинів, котры ясно обертали на тото позорность. Попритім, у 1998-ім р. была основана Вседержавна русиньска меншынова самосправа, котрій шефовав до 2002-го р., а окрем того був у функції порадоцю комісії про людьскы права при мадярьскім парламенті.

Писательска творчость Ґабрьєла Гаттінґера-Клебашко (під таким псевдонімом писав), як поезія, так і проза, являли ся у многих русиньских, словацькых і мадярьскых антологіях (дакотрых був редактором). Як сам підкреслював, жив у інтеракції трєх языків: материньскым був му русиньскій язык, в школі ся учів по словацькы, а языком штоденной комунікації з другыма був мадярьскій язык.

Ґабрьєл Гаттінґер-Клебашко свої першы стихи, котры ся вказали в 1992-ім р., написав по словацькы. Але уж о рік выдав триязычну збірку (по русиньскы, мадярьскы і словацькы) „Незнал ем – Nem tudtam – Nevedel som“ (1993). Выдав іщі далшы зборники *Заказана звізда* (1994), *Слызы і море* (1995), віршы про наймолодшых із ілюстраціями „Подьте діми“ (2005), двойязычный, русиньско-мадярьскій – „Лебедівый осуд“ (2007), по мадярьскы – „І смуток є частю жывота“ („A bánát is az élet része“, 2008), а свій літературный доробок, т. є. віршы, балады і прозу выдав у книжці названій „Шыткі“ (2009), доповняючі їх у выданю „Праненавість. Нови вырши і курта проза“ (2012). Свої творы выдав і на платнях „Гучна книга од Ґабора“ – русиньскы і мадярьскы стихи з музичнов управов, і „Ґаборіґінал“ – три поетичны повісти.

Ёго творчость была публікована в русиньских і іншоязычных періодіках. Такою по русиньскій реактивації в бывшых комуністичных державах централній Европы ёго поезія і проза была друкована за границіями Мадярьска, м. ін. в періодіках Русинів Словакії – в культурно-хрїстіаньскім часописі *Русин*, у тыжденику *Народных новинках* і часописі Русинів Польщі – у „Бесіди“. Барз собі полюбив лемківскій двоймісячник „Бесіда“, до котрого фурт прислав найновшы книжковы выдана, будучи сердечным цїмбором (нелем по творчій професії) шефредактора Петра Трохановского. Рад приходив на Лемковину, бо – як бесідовав – комлошкый діалект, в котрім ся выховав і творив, був близкий лемківскому варіанту русиньского языка. В 1998-ім р. був гостєм на *Лемківскій творчій осени*.

Занимав ся і перекладанєм. Перекладав творы Александра Духновіча – мало познаны віршы, денники, корешпонденцію і іншы записы, котры наш будитель вытворив по мадярьскы. У 2011-ім р. Ґ. Гаттінґер був лавреатом *Премії Антонія Годинькы*, котра є признавана за вызначны заслугы у світі русиньской культуры, традицій, языка і грекокатоліцькой церкви.

Служба Божа за помершым і погріб Ґабрьєла Гаттінґера-Клебашко одбыли ся 1-го авґуста 2016 р. о 11.00 год. недалеко Будапешта, в містечку Бяторбадь.

Вічная ёму память!

Музей Енді Варгола святкує 25 років

Енді Варгол і вдяка політичній ситуації в Чехословакії перед роком 1989 нігда не був в отчїзні своїх предків. Наперек тому в Міджілабірцях, лем 15 кілометрів од села Микова, одкыль походили Варголовы родічі, по ёго смерти выникнув музей, котрый є присвяченый якраз тому світознамому умелцєві русиньского походжіня. Того року музей святкує 25 років од свого выникнутя.

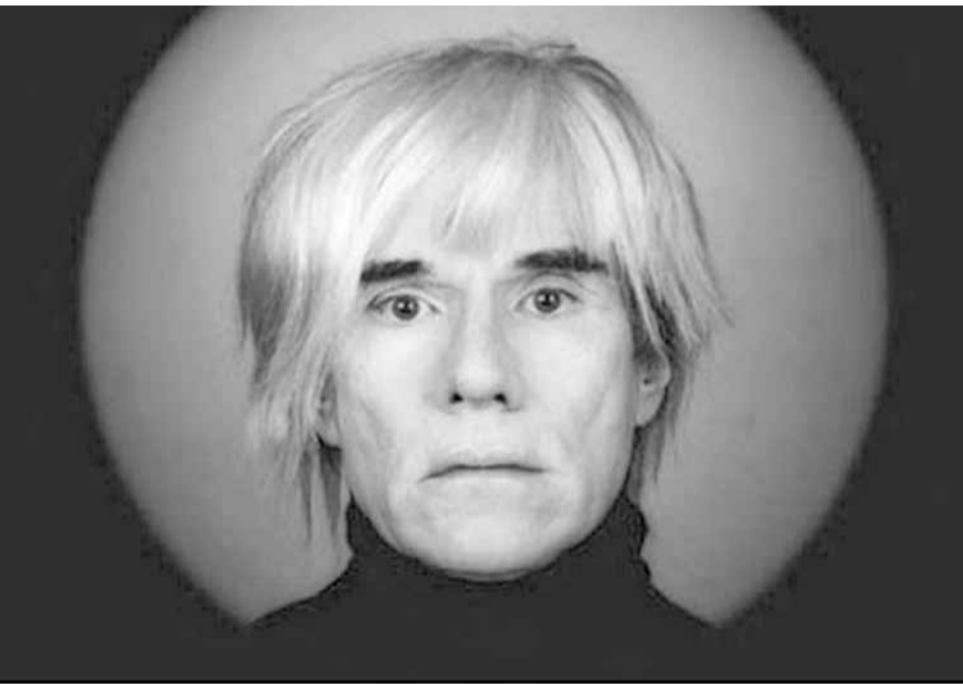
Музей модерного уменя Енді Варгола в Міджілабірцях офіціално выникнув 1-го септембра 1991-го року. В тім часі був єдиным таким музеєм на світі. Днесь є єдним із двох, но все зїставать єдиным в Европі. Другый такий музей є в америцькім Піттсбургу. Джон Варгола, Михал Бицко і Михал Ціглаж были головными ініціаторами выникнутя того музея.

Бицко ся зачав занимати варголовсков історію іщі почас студентьскых часів і поступно дішов ку великому множеству цінных інформацій, головно о походжіню умелця і дякуючі Варголові найблизшій родині і ку жывоту і творчости Варгола. Джон Варгола, котрый умер у 2010-ім році, і котрый був віцепрезидентом Фундації Енді Варгола про візуалне уменя в Нью Йорку цілый час музей в Міджілабірцях міцно підпоровав.

Музей почас рока навщівлюють тїсячі навщівників із цілого світа. Днесь є ёго зряджователєм Пряшівскій самосправный край. Окрем творчости Варгола, в нім мож відіти і артефакты звязаны з умелцєвым жывотом – окрем іншого і кошулку, в котрій був похрещеный. Но таксамо ся там організують і выставкы іншых сучасных умелцїв, ці різны культурны акції, акції про діти і молодеж, все заміряны на вытварне уменя. В музею ся робить і освітня, і научно-бадательска робота в области сучасного вытварного уменя, музеоедукалогії.

Офіціалне святкованя 25-го юбілея выникнутя музея проходило в четверь 25-го авґуста 2016-го року. Святочна академія была в кіносалі Музея модерного уменя Енді Варгола. Окрем того, був приготовлений і супроводный програм. Одбыла ся інавігурація образів Кеїта Гарінґа, по ній на участных чекала вернісаж выставкы Їткы Копейтковой і Даньєла Бродянія. Не хыбовало ани выступліня театру.

П. М.



Зачала выходити „Отцюзнина“

На Підкарпатю выникнув новый русиньскій культурно-белетристичный журнал під назвов „Отцюзнина“. Ёго перше чїсло было недавно презентоване в чїталні раённой бібліотеки у Виноградові. Інформовав о тім портал „Новини Виноградівщини“.

Журнал „Отцюзнина“ зачало выдаватли Общество Александра Духновіча. О проектї выдаваня нового періодіка участным у чїталні розповів координатор проекту і председа Областного культурно-освітнього общества Александра Духновіча **Юрій Продан**. Журнал бы мав выходити квартално. Перше чїсло „Отцюзнины“ обсягує творы як сучасных русиньских поетів і прозаїків, так і авторів досовєтського періоду. Обсяг є богатый. В „Отцюзнині“ чїтателі найдуть літературны критікы, языковы нормы, матеріалы із історії і етнографії, фіґлі, легенды і повіданя.

Главным редактором нового журналу ся став **Юрій Шіповіч**. Чїтателі го можуть знати як бывшего главного редактора часопису *Голос Русина*, котрый був пресовым орґаном Світового конґресу Русинів і выходив з підпоров ґрантовой сістемы про народностны меншыны Словацькой републіки під назвов – *Культура народностных меншын*. По тогорічнім несхваліню дотації про часопис *Голос Русина* перестав выходити.

Новый журнал „Отцюзнина“ подля інформацій порталу „Новини Виноградівщини“ має за ціль обновлєвати русиньску історію, культуру і язык. На презентації были участны і писателі **Михайло Чухран** і **Олексанр Купар**, етнограф **Іван Біланчук**, **Анна Мегела**, **Ольга Прокоп** і далшы. На презентації было запроповано в рамках обсягу журналу додати до „Отцюзнины“ і дітячу сторінку.

П. М.

Studium Carpato-Ruthenorum 2016 Новы інспірації до будучности (2)

(АНКЕТА)

Зо згодов авторів сьме вирішили поступно публікувати в *Народных новинках* їх відповіді на поставлені вопросы і зарівно ближе представити учасників сегого річника літнєй школы, які того року были з девятєх країн світа: зо Словакії, України, Польщі, Сербії, Булгарії, США, Канады, Аргентини і Чіны. Вопросы: **1.** Мено, прізвиско, титул. **2.** Рік і місто народжіння. **3.** Народность. **4.** Професія / Освіта. **5.** Походжіння: мате русинське коріння? (Кідь нїт, то яке?) **6.** Знали сьте передтым дашто о Русинах? **7.** Чом сьте ся приголосили на *Studium Carpato-Ruthenorum*? **8.** Є про Вас русинський язык тяжкий? **9.** Як оцінюєте цілкову уровень сегого річника *Studium Carpato-Ruthenorum*? (плусы, мінусы). **10.** Пасовала Вам така форма навчаня? **11.** Што, подля Вас, бы ся могло змінити при організованю далшых річників? (Вашы пропозиції). **12.** О котры дісціпліны з карпаторусиністики бы сьте в будучности мали інтерес? **13.** Як сьте были спокійны із супроводныма акціями проекту? (Вашы далшы пропозиції). **14.** Взяли бы сьте участь на такім проекті і в будучности?



1. Бк. Катарина ПЕТРУ-СОВА

2. 1991, Лученец, Словакія.
3. Словацька.
4. Штудентка ІРЯК ПУ.
5. Нїт, мам словацьке і мадярьське коріння
6. Як штудентка на Пряшівській універзиті ем о них знала уж і передтым. Штудую русинський язык і культуру.

7. Кідьже ем была на Ерасмус у Сербії, потребовала ем сі повторити русинський язык.

8. Русинський язык не є тяжкий на порозуміння, лем бісїдовати ем ся іщі фурт не одважила.

9. Найвекшый плус было розділїня языковой части штудія на три части – зачаточників, покročільных і штудентів ІРЯК ПУ. Мінусом сьуть опакуючі ся екскурзії, котры сьуть еднакы уж веце років.

10. Гей, пасовала, лем бы-м увїтала рознородїшы екскурзії.

11. Навщїва іншых частей выходной Словакії, де жыють Русины.

12. Все маю інтерес о языковы і о етнографічны дісціпліны, котры сьуть інтересны і потребны.

13. Як ем написала уж передтым, было бы добрі мати веце інакшых екскурзій.

14. Гей.



1. Костадин ТОДОРОВ КОСТАДИНОВ

2. 1979, Варна, Булгарія.
3. Булгар.
4. Директор історічного музея.
5. Нїт, булгарське.
6. Гей.
7. Спознати русинський язык.
8. Нїт.
9. Лем плусы.
10. Гей.

11. Не маю пропозиції.

12. Історія.

13. Вшытко было перфектне.

14. Гей.



1. Маріан ГАПАК

2. 1995, Михалївці, Словакія.
3. Словацька.
4. Штудент.
5. Мам русинське коріння.
6. Гей, знав ем, же таке етнікум екзїстує, але много ем о нїм не знав.
7. Бо ня інтересує русинська історія.
8. Гей і нїт, розумлю вшыткому, але кідь мам

говорити по русинськы, так мі то робить проблем

9. Мінусы: години языка не сьуть адекватно розділены подля уровни штудентів. Плусы: добра атмосфера і барз добрый колектів, добрый і богатый програм.

10. Так пів на пів, было то добре, лем даколи ем не стигав.

11. Наїсто бы требало змінити штудійный план і програм, а тьж бы не было на шкоду змінити тяжкий учебный материал.

12. Єднозначно о історію і етнографію.

13. Быв ем барз спокійный.



1. Мирон ДЖУНЯ

2. 1969, Кула, Сербія.

3. Руснак.

4. Філолог руського языка і літературы на Філософичній факулті Універзиты у Новім Саді.

5. На 100%. Односно вшыткых доступных документів, не є доказ о жаднім моім предкови, котрый бы не був русинського походжіння.

6. Перманентно здобывам інформації о Русинах од зачатку третей етапы возроджіння Русинів (1989/90).

7. Понукли мі з Інштїтуту взяти участь на такой вынятковой акції, яков є *Studium Carpato-Ruthenorum*.

8. Нїт, лем го на уровни мого знаня мішам із українськым языком.

9. Ідеална комбінація чїтаня лекцій у двох языках із організованыма активностями в терені, в практиці. Быв ем спокійный із компетенціов лекторів.

10. Цїлком, не мам припомінок.

11. В сучасности не мам ідеї на даякы пропозиції.

12. Історія нашой діаспори.

13. Єм барз спокійный, одходжам із вынятковыма зайытками.

14. Годно быти, бо моя освіта выжадує, жебы ем перманентно доповнївав актуалны знаня з карпаторусиністики, котры бы мі дав компететный Інштїтут русинського языка і культуры Пряшівской універзиты у Пряшові.



1. Оля РУСКОВСКИ

2. 1985, Вербас, Сербія.

3. Русинська.

4. Учителька русинського языка і літературы на Філософичній факулті Універзиты в Новім Саді.

5. Мам русинськы коріння.

6. Знала ем, бо і сама ем Русинка, але о Русинах, котры жыють на ваших просторах, ем не знала велє.

7. Приголосила ем ся зато, бо ем хотїла веце спознати жывот Русинів на вашій теріторії, їх історію, обычаї, культуру і русинський язык.

8. Не є тяжкий, але ся дость одлишує од русинського языка войводиных Русинів.

9. Цїла літня школа, цїлий ей програм і організація подля мене были на найвысшій уровни. Также можу тому дати еден великий плус.

10. Пасовала мі така форма навчаня. Вшыткы лекції были продуктивны, научили сьме ся велє нового, также о учителях той школы мам лем найкрасшы слова.

11. Подля мене, не треба ніч міняти в організації літнєй школы.

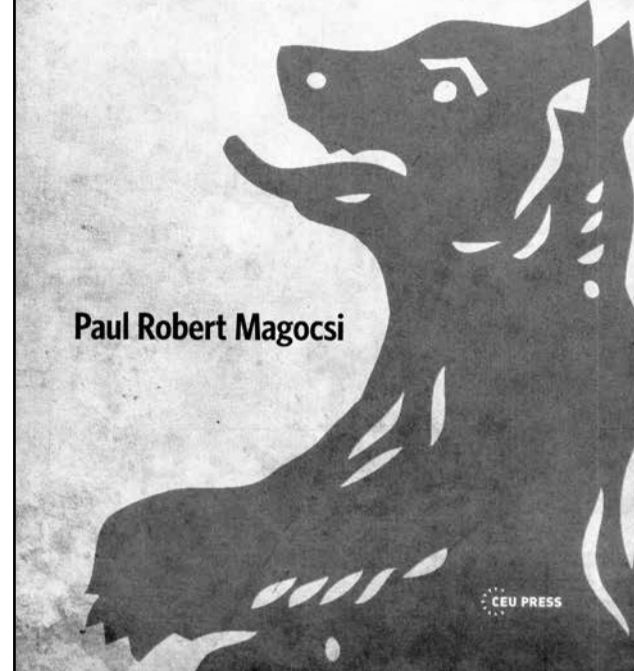
12. В будучности бы-м хотїла, жебы ся ту дакус занимало з порівнованєм русинського языка на вашій теріторії із языком войводиных Русинів. То, наїсто, буде тема мого наслідного штудійного баданя і роботы.

13. З акціями, екскурзіями ем спокійна. Навщївили сьме прекрасны місця, научили сьме ся велє нового і вшытко мі зістане як найкрасша памятка.

14. Наїсто, же гей. Нажаль, же літня школа не тырвать довше. Натїлько ся мі ту любило, жебы ем не была против ту зістати.

With Their Backs to the Mountains

A History of Carpathian Rus' and Carpatho-Rusyns



Paul Robert Magocsi

Цінна книжка о історії Русинів

24. юна 2016 в Пензіоні Атриум у Пряшові на заключній церемонії проекту 7. річника Міджінародной літнєй школы русинського языка і культуры на Пряшівській універзиті (ПУ) в Пряшові (Словакія) – *Studium Carpato-Ruthenorum 2016* проф. Др. Павел Роберт Маґочій як автор новой книжки *With Their Backs to the Mountains. A History of Carpathian Rus' and Carpatho-Rusyns (За хрептом горы. Історія Карпатської Русі і карпатських Русинів)* подаровав свою публікацію до новой найвекшой в Европі бібліотеки карпаторусиністики, котра ся находить на Інштїтуті русинського языка і культуры ПУ. Передаю святочно директорці спомянутого інштїтуту доц. ПгДр. Анні Плїшковій, ПгД.

Книжка є зборником 30 росшыреных лекцій о Карпатській Русі і карпатських Русинах од найстаршых часів по сучасность, які чїтать їх автор П. Р. Маґочій на окремых річниках проекту *Studium Carpato-Ruthenorum*. Текст книжки мате 511 сторінок із 34 мапами і на кінцю з окремов богатых образовов прилогов на далшых 32 сторінках. Книжку выдав у 2015 році Central European University Press у Будапешті – Нью Йорку.

Інтересне є главно то, же цілу публікацію уж переложила Мґр. Ева Едді, ПгД., і скоро выйде в словацькій мутації. Тїшиме ся на тоту книжку, котра буде ведно з анґліцьков верзіов цінным вкладом до познания історії Капатської Русі і карпатських Русинів.

A. 3.

Вышов II. том книжки „Русинський ренесанс“

Теперь ся нам дістала до рук книжка „Русинський ренесанс. Том II. Антологія русинської прозы другой половкы XX сторочя“ (Будапешт: „Столичное Русинськое Національное Самосправованя“ і „Русинськое Національное Самосправованя Терийзвароша“, 2015, 168 стор.)

Ту зоставителька антології Др. Маріанна Лявинець помістила коротку прозу і урывкы з векшой прозы русинських авторів із Хорватії, Канады, Мадярьшыны, Польщі (Лемковины), Сербії (Войводини), Словакії, України (Підкарпатя) і Чехії. Они сьуть представлены з красныма ілюстраціями Адрианны Мальчицькой-Антонієвой. Словакію ту презентують русинськы творы *Слызы матери* і *Материна правда* Марії Мальцовской і *Русинське гніздо* Штефана Смолея. На зачатку книги є подякованя тым, котры з окремых країн помогли при збераню русинської прозы до антології, а єдночасно вызва, цїтуєме:

„Дорогы читателі! Обертате ся ид членам русинських общин каждой державы, де жыють Русины, заганяты літературні материалы на адресу редакції: lavinec@freemail.hu Мы хочеме продовать серію „Русинський ренесанс III“, бо література є свідельством того, ош є такий народ, Русины – котрым удалося сохранили свей язык, культуру, и внести вклад у світову культуру.“ Віриме, же многы з Вас поможуть у тїм ділі, за што Вам допереду дякуєме.

-a3-



Папірь знесе вшыткы?!

23-Ю РІЧНИЦЮ „ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНОЇ ПОМОЧІ“ СОБИ ПРИПОМИНАМЕ УРЫВКАМИ ЗО „ЗОЛОТОГО ФОНДУ“ ПИСАНИНИ КОМУНІСТИЧНОГО РЕДАКТОРА

Наісто многы з вас, нашы читателі, познате рисункы русиньского карикатуриста **Федора Віца**. І до першого числа **Народных новинок** нарисовав дашто на задуманя. Але менше вже з вас знать, же у 1969 році був, як умельсько-технічний редактор **„Дружно вперед“**, вышмареный з той редакції за то, же на першы „народнины интернациональной помочи“ войск пятых социалистических штатов хотів опублікувати на обалці того часопису символічно – пять розпятя Хріста. Але вже малохто з вас знать, што о тім випаді тогды ся писало. І так сьме вирішили выбрати урывкы з писанины комуністичного редактора **Штефана Кнапа** у новинках **„Východ“** з **12-го септембра 1969 року**. В матеріалі **„Komu slúžiš, Družno vpřed?“** ся споминать і тогдышній шефредактор того часопису **Андрій Стефанко**, котрого за тот випад деградировали на заступцю. Тьма урывками, перекладеныма зо словацького до русиньского языка, хочеме регабілітовати Федора Віца і Андрія Стефанка, другого хоць і підписав ганебне „Ставлення української творчої інтелігенції...“, котре нападать Русиньску оброду. А чудуй ся світе, не ёго „співборці“ з української „творчої інтелігенції“, не орган організації СРУЧС, до котрой ся тота інтелігенція обертать, але якраз новинкы, котры выдавать Русиньска оброда і котру і він нападать, кідь ся під „ставлення“ підписав, го ідути регабілітовати. З другого боку, **товаришви Кнапови хочеме припомянати, як „поміч“ двом братам зо свого народа:**

„... Федор Віцо... зачав высвітлєвати, головно знамым, што власні тых пять хрестів значить... Тот великий в середині значить окупацію советськыма войсками, а тоты меншы по краях – то суть войска Мадьярска, Польска, НДР і Бугларьска... Также і короткозривый читатель докаже з того усудити, же то є провокація, котра бы уж в нашій пресі не мала мати місце...“

... приходив 21-ый август (Ред.: 1969)... а кідь ся найде шефредактор-комуніста, котрый в такы важны дні лишить редакцію лем так, на вірую бога, потім, наісто, і дале шкода говорити...“

... Чом товариш Стефанко, як шефредактор, не дав собі тільки намагы, жебы вышла з ёго пера в минулім році холем една статя, в котрій бы одсудив антисоветськы і антисоциалистичны жывы?...“

... Ніт, ани на мысль мі не прийде очорнєвати, дискредитовати український (русиньский народ). Уж і за то, же і я української народности... (Ред.: Лем двох членів того народа, а то мало?!). Але тот чін мушу одсудити. (Ред.: Мусив, ці хотів, а іщі за гонорар). А же ся го допустили люде того народа, до котрого належу я, ганьблю ся за то. Зато ся мушу од того абсолютно діштанцовати (Ред.: Хто го о то просив?!), і кідь ся то не буде каждому з моїх українських колегів любити. (Ред.: То сьте мали правду – не любило ся то многым і тогды, і теперь). Але ішло о протистатный, протисоциалистичный почін. А, як комуністичному новинарєви, мені суть такы атрибуты цілком чуджі.“ (Ред.: Але такый атрибут комуністичного новинаря – за юдашкый грош очорнити своїх колегів новинарєв-Русинів, котры не привітали окупантів як интернационалну поміч – то му, наісто, не бив чуджім атрибут).“

ПОЗНАЧКА: Гуморістично-сатиричний часопис **Бумеранг** мать над своєм назвом написане: **„Бумерангы вшыткых країн, верните ся!“** Бумеранг, шмареный Штефаном Кнапом у 1969 році, ся му вернув теперь, у 1991 році. Вірю, же і мій бумеранг шмареный ёму, ся мі верне. Тішу ся.

А. Зозуляк

Ці досправды сьме такы убогы?...

„А як хтось захоче скривдити їх, то огонь выйде з уст їх і пожере неприятелів їх.“
(Откровение Св. Іоанна Богослова, Г. X 1,5.)

Конечно ся зъявили новы новинкы. Конечно ся зламав монопол на інформацію і, може дасть Бог, нашы люде будуть мочи ся дізнати штось і з другого боку.

Никому не треба говорити а наісні і никого пересвідчовати, же наша народна нива „стоїть опущена так, як скала сива“. Заникли школы, розпала ся література, заникать преса. Дамоклів меч вісить над іншыма інштитуціями. При каждім списованю нас менше. А што робиме мы? Так велё, же конечный выслідок є каждый день мінусовый.

Звыкли сьме собі на монопол. Монопол влады одной партії (у нашій руснацькій кошарі монопол влады одной організації КСУТ-СРУЧС), монопол на інформацію: правдиве лем того, што за правдиве покладать монополна організація; монопол на культуру: лем така культура має право на жывот, котру схвалює монополна організація. Монопол на правду, окремо на правду історичну. Придворны історіци пишуть лем таку історію, яка выгодна монополній організації. „Так было и так будет после“, як говорить поет. Монопол на демокрацію, монопол на літературу, монопол на вшыткы. І не дай боже, як отворить уста і запохыбує о тім.

По тій баршановій революції і в нашій кошарі зачали люде помалы роздумовати, зачали позерати навколо себе і, ой, біда, заложили нову організацію – Русиньску оброду. І посыпав ся огонь і сіра на голывы непослушных. „Як то? Чому? Хто дозволив? Які русины? Яка русиньска мова? Нема! – І бути не може.“ Читаш таке в новинках і выначудовати ся не можеш. Але таке історія вже знає: „Никакой украинской мовы не было, нет и быть не может.“ Читаш і роздумуєш: Чом така ненависть до новой організації, яка ніч інше не хоче, лем пробудити народну свідомость, сумління народа, вернути ся на „круги своя“, і захранити, што ся іщі захранити дасть. Може, Українці так компензують свій многовіковий утиск? Але то пишуть не Українці з України, а нашы люде, котры нас так усердно українізовали, аж нас скоро пословачіли. Читам і споминам собі на Володимира Виниченка і ёго книжку „Відродження нації“. Боже, кільки аналогій. Цітую оригінал: „Вся історія відносин між Москвою та Україною... з моменту злуки цих двох держав є планомірне, безоглядне, безсоромне, нахабне нищення української нації всякими способами, вщерть до стертя всякого сліду її, щоб навіть сліду її не лишилось... Інтелігенція мусила замерти, коли було знищено всі джерела її походження: школу, мову в урядуваню, літературу, безграмотний, знесилений оплутаний законами й державними апаратами визиску. Він уже забув свою історію... свої великі установи. Здавалось, зроблено було все чисть: закопано, засипано, землю на могилі выглажено й пісочком присипано. Ніякої української мови не було, нема й бути не може, – сказав один з видатних російських могильщиків України, притоптуючі ногами землю на могилі. І дійсно... щоб надрукувати українську народну пісню, треба було перекласти на латинську або на французьку мову. Отже, ніби повна смерть нації.“ (Репричне відтворене видання 1920 року. Київ, ВПЛУ, 1920).

Досадьте на місто московський, російський – український, намісто український – русинський, і має-

те. Історія ся опакує, але на другім народі і в іншій сторічю. Іщі не так давно нашы народны пісні перекладали на український язык, у розгласі при розговорах писали нашім газдам одповіді по українськы, а потім з того выходили не розговоры, але естрады.

Якось ся не подарило Москві пересвідчити Українців, же они суть ніч інше лем малы Русы, то нашы прашівськы Українці силов-моцов наш народ хотять пересвідчити, же они не Русини, але Українці. Або як читам у „Заяві учасників українознавчої конференції“, мы ніч інше, ани веце, ани менше, лем „найменший брат“. А уж сьме ту. „Прийдіть і подивітьсья, простягніть руки співпраці та полюбіть нашого найменшого брата.“ (Н. Ж, ч. 25/91). Та хто сьме то, власні, Українці або найменшы братя? Русине, не рыпай ся, бо ты лем менший брат. Як ся не подарило Москві пересвідчити Українців, же они не суть Українці, але Малороси, так ся нашім українізаторам, якбач, не подарить пересвідчити Русинів, же суть Українці. Же не маєме свого языка? Може. Наш прекрасний язык у наших співанках і приповідках, у наших матерей і няньків, баб і дідів, лем ся нам треба до них вернути. Не страште нас, же то лем фантазмагорія. Перед 150 роками Словаків страшили тым істым. А теперь мають свій язык, бо їх інтелігенція служыла свому народови, а не прислуговала чужім.

Выникла нова організація і зачало ся. Наперед пошепки, пак голосніше, а теперь уж з гістеричным криком. Зачав ся глядати неприятель. Зачали твердити, же Русинів ніт, то лем пару підплаченых зрадників, по перше Москов, як твердить О. Мишанич і „ще одна імперська лінія“, по друге: Прагы і Братіславы, то вже істо знать М. Мушинка. Холем так твердить у новинках „Українське слово“, яки выходять у Паріжу. Через паріжскы новинкы глядають у Москві шпіонів. І методов: тисяч раз повторєвана лож, стає ся правдов. Уж їм нияк не вадить, же із В. Турка зробили актора УНТ. А в дальшых своїх „ставленнях і проголошеннях“ переплавали море. Теперь неприятелів і шпіонів нашли аж у Америці і Канаді. А як до того прирахуєме Будапешт, то уж нам хыбить лем Африка і Австралія.

Хвала Богу, зачали выходити новы новинкы. **Народны новинкы**. Вірю, же будуть наісто народныма. Же будуть правдивы, плуралітны і толерантны. Же буде в них веце політичної і людської культуры. Же не будуть ани протиукраїнськы, ани протичиньскы. Же стануть противагов **„Нового життя“** і будуть доступны і іншым, як монополным поглядам. Же кідь буде потреба, дадут простор і конштруктивним українським і рускым голосам, бо у **„Новому житті“**, на жаль із **„Голосу русинів“** ся став голос одного Українця.

Же ся не знизять до глядана неприятелів і шпіонів, у Києві, Паріжу, Мюнхені ці Вашингтоні. Же своєв позиціов в каждім числі будуть доказовати, же Русины суть народом культурным, котрый знає жыти у згоді і мірі із вшыткыма народами, тым скорше із своїма братами-Українцями. Же будуть выходити на языкы, якому будуть розуміти вшыткы, а не лем громадка выволєных.

Щастливой вам дороги!

Ярослав СИСАК

ЯКЫЙ ВАШ ПОГЛЯД? НАГОДА, ЦІ ПРОГРАМ?

В посліднім часі вже дакілько раз за собов з прашівского радія сьме могли слухати матеріалы єднобічно аж тенденчно спрямованы. Іде о матеріалы зо жывота нашой народности. Знаме, же наш народностный жывот днесь – то є барз комплікований організм, в яким суть вшелякы погляды на єдну і ту саму справу. Ніч протів того, наопак, є то в найліпшій порядку, же конечно каждый може повісти свій погляд, же конечно люде еднакых поглядів можуть собі створити свої „партії“, яки будуть накреслєвати (або приправлєвати) далшу нелегку путь про розвой нашой народности. Зато о них нашы люде, кідь уважуєме о тім, же тоты „партії“ будуть засяговати до їх „організму“, мусять і знати. А знати о них – нелем з єдного боку, же „дахто повів і є то так, дале дискутовати не треба“. Перебачте, але якраз такый погляд собі формує в посліднім часі (а нелем я), кідь слухам наше радіо. Бо є недобрі, кідь вже другу суботу за собов (3/VIII і 10/VIII 1991 р., а наісні, не послідній раз) редакторы радія давали місце (а немало місця) на очорнєваня одной із 7 організацій, яка по революції выникла і зачала робити міджі людми нашой народности – **Русиньской оброды**. Конкретно 3/VIII – у „Коментарю тыжня“ і так званий „Вільній трибуні“, (де выступило вшыткого докопы

двое представників СРУЧС-у), а 10/VIII – в аналізі так званого „Ставлення української творчої інтелігенції...“ На мій погляд є недобрі, кідь така інштитуція як радіо, тримать бік єдній організації і робить так на „бїду“ другій. Є то нагода, ці конкретный програм у роботі радія – быти тенденчным? Кідь іде о нагоду, потім добрі бы было дати слово і представителям іншых організацій, в тім числі і Русиньской оброды, о якій конкретно ся бісїдовало у вшыткых трьх припадах. Інакше слухач собі нияк раз не може створити обективный погляд на то, – „што ся робить у Пряшові“, – як люде говорять. Не мож допустити, жебы єдны критізоували другых, а другы ся не могли обгаєвати. Правда, найліпше бы было, якбы каждый говорив за себе.

Але покы то є конкретный програм радія, в тім випаді собі треба усвідомити, же говориме о штатній інштитуції, яка не належить ани єдній „партії“ ці якійсь організації, або особи. Є то інштитуція, яка мать дати можливість людем собі формовати обективны погляды, то значить, мусить і сама обективно оцінєвати факты. І в такім випаді із своєї роботи неодкладно мусить одшмарити тенденчность і зволити собі радше позицію неутралности. Тым найвеце поможе людем зорьєнтовати ся у наших проблемах.

А. ПЛІШКОВА

ПАМ'ЯТНИК МІРОСЛАВА СОПОЛІГІ!

30. юна 2016 на Міністерстві культури Словацької республіки за участі уповноваженого влади Словацької республіки про народності меншину, проходила стрічка, де були учасники представителі Русинів і представителі Словацького народного музею. Притомні ся занимали документом, котрий був приятый в апрілі на конференції, яка ся одбыла у Словацькім народнім музею – Музею української культури у Свіднику.

Споминаний документ, котрий мали підписати „учасники“ конференції (без списку мен), розумий високошколованы науковці вірны теоріям, котры належать до найтвердшого комуністичного періоду, же Русини суть лем частів українського народа і їх язык є так ці так лем діалект, бы сьме могли брати лем як еден із далшых атаків проукраїнськы орьєнтованых людей, котрий і так ніч не змінить, бо Русини зістануть Русинами, і тоты теорії, котры обягують спомянутый документ, же сьме і так Українці, і же і так пишеме, і бісідуюме лем на українських діалектах, мам надію вымлють ведно із тьма науковцями. Лемже, тот раз то не было лем твердження даяких людей, котры своє коріння відять десь коло козацького огника. Тот раз такый документ выдала офіціална державна інституція, і так ся стало, же державна інституція публікувала документ, котрий іде проти словацької легіслативы, бо будьяке однароднення є заказане. Но і то є вже дакус векшы проблем, кідь інституції державы не дотримують закони державы. Або, ліше повіджено, кідь собі директор єдної державної інституції думать, же є над законом.

Історія цілого документу є в моїх очах так проста і тупа, як „мої черевикы“, повів бы еден мій колега. Конференція ся організувала з нагоды 60-го юбілея заснованя музею. Лемже документ не є так цалком о святкованю юбілея музею. Приятый документ беру скоріше як заповідь і пам'ятник, барз легко читательный, котрий по собі хоче зохабити сучасный директор українського музею Мірослав Сополіга, який того року таксамо має округлый юбілей – 70 років, і котрий того року восени мав бы одійти зо своєю функціей до пензії. Тот Сополіга, котрий не мав проблем повісти на прес-конференції, же русинський рух є лем дакілко похічно хворых осіб і в його атаках на Русинів бы сьме могли продовжувати.

Петро МЕДВІДЬ

Заклучіня конференції не суть в згоді з меншыновом політіков СР

Офіціална позиція Словацького народного музею односно контроверзної конференції, яку зорганізував Мірослав Сополіга у Свіднику, є самособов потіхов, но не сміє то быти кінцем „аферы“. Навеце, позиція є реално про Сополігу лем „бу, бу, бу“. Еднак так бы то могли брати і його наслідники.

Генеральный директор Словацького народного музею Віктор Ясань дотримав своє слово в тім, же музей выдав свою позицію ку конференції, котра важным способом противставлять ся офіціалній народностній політіці Словацької республіки, котра не признавать вшыткы права і екзистенцію Русинам, як окремой народностній меншині. Но, правду повісти, в тій ситуації, коли на порушваня законів обернули його позорность представителі Русинів, ани не мав іншу можливість. іншак бы ся скарги Русинів направили і на його голову. Гей, досправды є то потішуюче, же таке выголошіня днесь в руках маеме. Но тішыты бы ся дало і веце.

Першым моментом, з котрого ся коло того тішина не мож аж так тішыты є то, же обіцяне од генерального директора было і публікованя той позиції на офіціалнім сайті Словацького народного музею. Так тому дотеперь не є, але мам надій, же може ся так стане, і тот хыба ся дасть направити.

Другым важным моментом є, же ся, правда, Словацький народный музей діштанцує од заклучінь, котры вышли із спомянутой конференції, які, як ся і в документі пише, не суть в згоді з меншыновом політіков Словацької республіки. Но то є мало, же музей знав о організованю конференції, же окремы музеї роблять незалежно, директоріат лем інформують, што є в порядку, бо директоріат не мусив знати о темах, які там Мірослав Сополіга зо своїм ідейным контрабандом внесе (хоць тяжко тому вірити). Но од моменту, коли був музей інформований о заклучінях із конференції, перешло тільки часу, же уж давно мали жадати одповідны робітници на свій стіл тексты лекцій, які там были прочітаны і діштанцовати ся нелем од заклучінь, але і од лекцій, котры были в духу, який не є в згоді з народностнов політіков. Тады тоты лекції были таксамо презентованы під покровительством Словацького народного музею. Тото в документі хыбує.

Но і перейдїме ку найосновнішым проблемам. Выданя якогось выголошіня без конзеквенцій є про мене тото саме, як стояти за рогом і настрашты дакого: „бу, бу, бу“. Може ся на момент острашты, може ани не острашты, но наконець ся на тім акурат так засмієме.

В документі Словацького народного музею ся споминать, же директорови українського музею Мірослави Сополігові было уж веце раз акцентоване, жебы діяв у рамках меншынової політіки Словацької республіки. Значіть, о тім, же так не все діяв, генеральный директоріат мусив знати. Чом бы іншак Сополігові тото веце раз уж припоминали? І вопросом є, чом потім такый чоловік сидить в креслі директора народностного музею, в державній інституції, кідь народностну політіку державы, якбач, не все дотримує.

Рахуйме з тым, же і він має мати шанцу на репарат, же і у него генеральный директоріат відів потенціал зміны справованя. Хоць русинськы організації давно знали, же жадны репараты не помогут. Лемже днесь сьме в ситуації, коли его надряджений од заклучінь ним організованої конференції ся категорічно діштанцує. Іщі все не перетік погар? Што іщі і днесь робить у функції? То уж собі потім не знам представити, де є тота міра, котру бы мусив директор музею у Свіднику перекрочити, жебы у своєї функції скінчив. І што чекаме потім од его наслідників, котры собі на основі прикладу з Мірославом Сополігом можуть таксамо думати, же мож робити што лем ся нам захоче, максімально прийде з Братіславы діштанцованя ся од наших активіт?

І потім ту є вопрос на далшы інституції. Державны. Котры бы мали діяти таксамо в напрямі меншынової політіки Словацької республіки. Доколи будеме свідками того, же суть в державных видавництвах выдаваны книжки Мірослава Сополігы з еднакым українізачным обягом, як то было в припаді видавательства „Veda“, котре належить під Словацьку академію наук? Або доколи будеме свідками того, же на зборник, котрий має выйти з той контроверзної конференції, котрий має быти науковим зборником СНМ – Музею української культури, іде схвалена дотація із словацького державного Фонду на підпору уменя? Не є тото таксамо проти політіки, яку має Словацька республіка односно меншын?

Позиція Словацького народного музею нас може тішыты, но не може быти кінцем. Не може быти лем якымсь „бу, бу, бу“, на котрім ся хтось наконець лем засміє. Тиск мусить іти далше. Держава, покля думать свою меншынову політіку серьезно, мусить з таких активіт зробити конзеквенції. І то нелем в музею, але цілково. Іншак то буду мусити брати так, же мої права, як чоловіка, котрий є Русиним, не суть державов все гарантованы. Залежить, хто їх порушує. І то є біда.

-пм-

СНМ ся од протирусинської конференції діштанцує

8-го аж 9-го апріля 2016-го року у Свіднику проходила міжнародна наукова конференція під назвов „Українці в історії і культурі Карпат“, на котру обернула позорность і наша редакція. Конференція была організована Словацькым народным музеєм (СНМ) – Музеєм української культури. На конференції было прияте заклучіня з десятима пунктами, в котрых мож найти протирусинськы позиції, спохыбнення екзистенції окремого русинського народа і русинського языка.

На основі наших інформацій, дня 31-го мая 2016-го року представителі Русинів на засіданю Выбору про народностны меншыны і етнічны группы Рады влады Словацької республіки (ведно з тым і членове Округлого стола Русинів Словенська) Мілан Піліп і Ян Липинський одкрыли тоту тему. Представителька Міністерства культури Словацької республіки, котра была участна на засіданю, конштатовала, же іде о важне діло і пропонувала, жебы ку даній проблематіці было зорганізоване стрітнутя на міністерстві, жебы выяснити тоту ситуацію. О участь на стрічі проявив інтерес і уповноважений Ласло Буковскі, котрий хотів, жебы его уряд мав на тій стрічі свое заступління.

Стрічка на міністерстві проходила 30-го юна 2016-го року. На ній было приобіцяно генеральным директором Словацького народного музею Віктором Ясанем офіціалне писомне діштанцованя ся од того документу і од такой реторіки, котра шырить інформації, же Русини не ествують. Офіціална позиція музею мала быти выготовлена до кінця юла.

Зачатком августа членови Выбору про народностны меншыны і етнічны группы Рады влады Словацької республіки і председови Округлого стола Русинів Словенська Міланові Піліпові пришла офіціална позиція ку спомянутій конференції і к заклучіням з ній, датована днём 27-го юла 2016-го року. Позиція є підписана генеральным директором музею Віктором Ясанем.

„Діяльність музеїв у рамках СНМ координує Комісія про музейну документацію культур етнічных мінорит як poradный орган генерального директора СНМ. На засіданях комісії ся посуджують проекты окремых музеїв і далшый поступ при рішіню сполочного проекту Музеї і етніка, котрого результатом были сполочны выставкы і фаховы і науковы конференції. Ведно з тым на засіданях комісії ся дискутувало о принципах, основах і цілях народностной політіки Словацької республіки, котры суть про робітників СНМ обовязковима. Про представителів Словацького народного музею, директорів спеціалізованых музеїв, як і остатніх робітників СНМ, є неприятельне публічно выступати проти той політіки і брати будякій меншині в єй правах, ці докінця спохыбнєвати єй екзистенцію. На тоту реалность веце раз была обернута позорность і ПгДр. М. Сополігы, др. н. (директора українського музею, позн. ред.),“ пише ся в позиції музею підписаній Ясанем. Документ таксамо обертає позорность на то, же права меншын суть закотвены в основнім законі, в Конституції Словацької республіки.

„При реалізації конкретных проектів поступають музеї релативно автономно і сепаратно. Веджіня музею є о приготовлєваных активностях інформоване. Так то было і при міжнародній науковій конференції „Українці в історії і культурі Карпат“, котру СНМ – Музей української культури презентовав як оцінюючу конференцію ку 60-му юбілею выникнутой музею. СНМ – Музей української культури в особі ПгДр. Мірослава Сополігы, др. н., котрий був і одборным гарантом конференції, не інформовав веджіня СНМ о тім, же результатом буде і прияте заклучінь із конференції. Зо спомянутой причіны было про нас великим несподіванєм, же конференція прияла будьякы заклучіня. Прияты заклучіня суть в прікрім протиріччю з намагом веджіня СНМ прямовати діяльність народностных музеїв у згоді з народностнов політіков державы. Про веджіня СНМ є крайно неприятельне, жебы в рамках Словацького народного музею были прияты заклучіня і выголошія, котры негують основу народностной політіки Словацької республіки тым, же не признають окрему екзистенцію Русинів як єдної із державов узнаных меншын. Веджіня Словацького народного музею ся тым категорічно діштанцує од заклучінь конференції,“ пише ся в офіціалній позиції музею.

На стрічі на міністерстві дня 30-го юна 2016-го року было Віктором Ясанем обіцяне і то, же позиція буде публікована на офіціалных сторінках музею, таксамо, же пожадають о публікованя українську новинку „Нове життя“ і сайт „ukrajinci.sk“, де были заклучіня публікованы. Офіціалный сайт музею дотеперь не публікував тоту позицію. Таксамо не маме інформацію о тім, ці веджіня музею пожадало спомянуты медії о публікованя своєї позиції.

П. М.

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

Выдавать Русин і Народны новинкы. Шефредактор: Мгр. Александер ЗОЗУЛЯК, языкова редакторка: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгД., редакторка: Мгр. Зденка ЦІТРЯКОВА, Adresa: Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR. Tel.: 0917 171 912, IČO: 17079748. Peřistrachny čisla: ISSN 1339-5505, EV 327/08, MIČ 49 438. Vychádza 12 x ročne v náklade 1 000 kusov. Предплатне на рік є 10,- €, так істо і часопису Русин. Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодны з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk, e-mail: rusyn@stonline.sk



Realizované s finančnou podporou Úradu vlády SR – program Kultúra národnostných menšín 2016.

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+4

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2